

BULÁNYI GYÖRGY

KARÁCSONYI PÁSZTORJÁTÉK

Harminc éves volt Arany János, amikor megírta a Toldit, s vallotta évekkel később: Ó, ha még egy olyat énekelni tudnék. Magam is harminc éves voltam, amikor énekeltem valamit erről az estéről, s ma, hatvan év, után bevallom: nem tudok még egy olyat énekelni. S a KÖRNYEZETVÉDELMI LEXIKONA II. kötetének 460. lapján ez olvasható: Környezetvédelmi mozgalmi időrend. (ennek első adata:) 1949: megjelenik Bulányi György piarista tanár karácsonyi elmélkedése mint a Bokor katolikus bázisközösség 'zöld filozófiájának' első dokumentuma.

Narrátor:

A Szűz méhében fogan és fiút szül. A neve Emmánuel lesz, azaz velünk az Isten. Izaiás szavát: "Az Úr elküldött engem örömhírt vinni a szegényeknek, a szelídeknek, az elnyomottaknak" – ez az Emmánuel magára értelmezi a názáreti zsinagógában. És elkezdődik ez a küldetés a szegényekhez már a betlehemi éjszakában. El, mert az angyali sereg a pásztorokat küldi el elsőül hozzá. Jeruzsálem előkelőit, a királyt, a papi fejedelmeket, az ároni papságot, az előkelőket, a lágyruhásokat, a gazdagokat nem értesíti. Inkább a pásztorokat. Ezek voltak közel hozzá. Emmánuel közējük ment megszületni. Az ő világukba. Az alkalmi istállóul használt barlangba. Oda jött el az ég Királya.

Első pásztor:

Megkérdezünk Téged, betlehemi Kisded, miért a szegényekhez jöttél? Miért a szegényeknek akarod hirdetni az örömhírt? Azt, hogy megnyílt a végtelen és hogy eltöröld a halált? Miért istállóba mentél megszületni? Miért ez a kínos és kellemetlen egyoldalúság? Átvitethetted volna magadat az egyik főpap meleg házába.

Második pásztor:

Mosolyogsz reánk Te, emberré lett Isten? De félek ettől a szalmáról jött emberi mosolytól. Miért találsz rendjén valónak, ami semmiképpen sincs rendjén? Felelj nekünk! Ki akarsz fosztani bennünket? Tönkre akarsz tenni bennünket? Szalmára akarsz minket is fektetni? Miért akarsz szegénnyé tenni bennünket? Miért jöttél ide, az istállóba? Miért jászolban fekszel? Miért állati meleggel melegszel? Miért falusi ács az apád? S ha már nem tudom miféle furcsa ízlésből így csináltad mindezt, legalább kiakaszthatnál egy táblát. Valahogy ilyenformán: Karácsonyi öröm! Megtekintés vételkényszer nélkül! Jó, jó! Kilehet jönni, meg lehet úszni vételkényszer nélkül is. De rámosolyogsz az emberre, letérdelteted, s utána már hiába is akarnék menekülni. A karácsonyi öröm ott bent marad az istállóban, és nem tudok többé nélküle élni.

Harmadik pásztor:

Miért szólsz az angyalok által, hogy Te adod szívembe a békességet? Miért szól mosolygásod felém? Hogy Te, emberré lett Isten értesz engem a szívem mélyéig. Engem, aki – ha rám nézel – már tudom is, hogy ember vagyok, akinek Istenné kell lennie! Miért nézel úgy rám, hogy belém kell vágódnia a megvilágosodásnak, hogy Te, Istenem, aki ember is vagy, Te tudod megmutatni nekem, – aki ember vagyok, de az Isten életébe is hívva – az utat. Te, szalmán fekvő Kisded, miért delejezed belém, hogy betlehemi nyomorúságod az én utam is, mert Te vagy az Út? Miért nézel úgy reám, hogy ne legyen többé nélküled életem, csak vergődésem? Miért akarod elhíttetni, Te istállóba szorult Koldus-Jézus, hogy csak a Te utadon van Élet? Miért ez a lenyűgöző, letérdeltető és kegyetlen és feltétel nélküli mosoly?

Negyedik pásztor:

Nézd, Te betlehemi Kisded: felöltöztetünk bársonyba, puhába. Eltitkoljuk alacsony, kínos és kellemetlen származásod. Ragyogni fogsz, mint a bíborban születettek. Átviszünk Jeruzsálembe, vagy Párizs legelőkelőbb negyedébe, palotába, fényesbe és nagyba. Ringó, mennyezetes, csipkés, pelyhes bölcsőbe, kandalló melegéhez. Selymek, és brokátok fognak suhogni körülöttem. Rózsáligetek illata fog áradni a körülöttem forgók ruháiból. Mosolyogj hát, s mondd, hogy tegyük! Nincs áldozat, amit meg ne érne nekünk, hogy kimenthessünk ebből a számunkra oly kínos helyzetből. Miért komorodsz el? Miért csinálsz úgy, mintha jól éreznéd magad ebben a nyomorúságban? Miért állsz utunkba szegénységed megmásíthatatlan tényével? Miért nem akarsz egy kis történelemhamisításba belemenni?

Ötödik pásztor:

Miért zavartad meg egyáltalán a történelmet? Ezek a napok valamikor szaturnáliák voltak, a szaturnuszi bőség ünnepei. Mit szegénykedel bele szalmáddal a bőségbe? Miért rontod el szaturnáliásnak akart karácsonyi örömmünket? Mondd, Jézuska, miért kellett Neked ilyen kevés? Miért nem voltál igényesebb? Miért mosolyogsz felém, hogy Neked éppen ennyi elég volt, hogy elhozzad az örömhírt, hogy megszerezted nekünk a mindent? Te, aki született Úr vagy, azaz Úr öröktől fogva és teremtetlenül... hogyan viselkedhettél így?

Hatodik pásztor:

Szólj, Jézus, hozzánk! Mondd, miért akarsz kifosztani? Miért jöttél közénk lehetetlen példájú ételleddel? Miért üresítetted így ki magadat? Te, akinek a minden a birtoka, miért vetted fel az ember, a szolga alakját, miért vállaltad egyáltalán az embersors nyomorúságát? S azt is töretlenül végig. Miért? Miért? Értsd meg, hogy Te teheted, amit akarsz, semmi közünk hozzá. Isten vagy, nem tudunk beleszólni a dolgaiddba. De értsd meg, hátunkon is csattan az ostor! Lenyűgözől és hívsz magad után, Te istállóban, jászolban fekvő Kisded!

Narrátor:

Békesség! Békesség a jóakarató embereknek! Hallom az angyalok énekét, és meglassul lázasan dobogó szívem verése. Meglassul és elcsendesül. Ei, olyannyira, hogy kezdem hallani a Kisded szavát, kezdem megérteni mosolyát.

A Gyermekek:

Értem, amit mondasz. Látom, miért ver lassan a szíved. De nem tudod, mit beszélsz. Nem, mert ha tudnád, nem mondanád. Szegény szerencsétlenem, hát nem érzed, hogy magad ellen beszélsz? Miért lett fájó és szorongó a szíved, miközben elsírtad butuska szíved sok ostobaságát. Figyelj csak rám, megérted majd: nincs más mód a boldogságodra, csak ha kifosztalak. Nem érted? Figyelj csak! Magad is tudod, nincsen semmid sem nélkülem, csak én tudlak gazdaggá tenni. Csak én tehetem, hogy legyen valamid. Mi neked a bársony, és mi neked a puha? Ha lesz bársonyod, és lesz ruhád, annál győtrőbb lesz a vágyad a még puhábbra, a még bársonyosabbra. Mi neked a csillogó város? Hiszen ha odakerülsz, nem érdekel már, csak a még csillogóbb, melyet féltékeny kézzel rejt el előtted a Holnap, a Jövő vagy a Soha. Mi neked a palota? Mikor fogsz eljutni meg nem nyírbált gyermek-álmaidnak kacsalábon forgó üveg-ezüst-gyémánt kastélyába? Mi neked a kandalló melege, amikor nem tudja felmelegíteni a szívedet, melyet a magaméról, a hűvös éjszakában is izzóan meleg szívről mintáztam? Mi neked a gazdagság, hiszen egyre nyomorultabb, egyre kietlenebb és egyre szegényebb leszel tőle?! Kéjekbe kell fojtanod magad, mámorba kell mártanod a győtrő ürességet, csakhogy felejtssd koldus szegénységét! Mit akarsz a bőséggel? Hiszen megcsömörlesz tőle! Le kell fékezned vágyaid, kevesebbre kell szorítanod magad magadnál, hogy meg ne öljön a vágyad. Fáradt-öregem kell biztatgatnod magad, mert "Csak a szerénynek nem hoz vágya kint." Emlékszel a meséből a királyra, aki hiába vett magára száz kabátot, hiába fűttette ájulásig a kandallókat? Fázott szegény, fázott nagyon. Miért akarsz te is a vágyaknak ilyen szerencsétlen királyja lenni? Miért akarsz a nyomorúság koldusújtjára jutni kabáttal és palotával, bársonnyal és kandallóval?

Szegény szerencsétlenem, miért akarsz boldog lenni abban, amiben nincsen számodra boldogság? Miért akarsz töltekezni kabáttal, meleggel, bársonnyal, palotával, amikor végtelen a vágyad, és ezek az életpótlékok mind csak végesek. Olyan csúfosan és koldus végesek, hogy ha egy kicsit többet veszel magadnak az éppen elégnél, azonnal tönkretesz, nyomorult szegénnyé varázsol. Érted már, miért mondtam, hogy nem tudod, mit beszélsz? Hát miért akarod a kielégíthetlenség és a csömör pokoli nyomorúságát? Miért akarsz úr lenni, mikor nincs birodalom itt a földön, amely elég lenne vágyadnak, mely meg tudná melegíteni fázó királyi szívedet?

Kérdezted tőlem, miért akartam, miért lettem ember, mikor Isten vagyok? Én visszakérdezek: miért akarsz megmaradni csupán lélegző-gondolkodó embernek? Miért? Amikor meghívtalak magamhoz testvéremnek, gyermeknek az Atyához, hogy örökös légy együtt velem! Szerencsétlenem, miért akarsz ember maradni, amikor istennek hívtalak? Ó, te szegény földre süttöt szemű, fekete szemüvegű vaksi, emberhorizontú! Hát miért nem nézel legalább a Napba? A Napba... hiszen tudod, hogy az Invictus Sol, a Győzhetetlen Nap ünnepén jöttem a világba. Akkor, amikor megfordul az év, és világosság lesz a sötétségből. Miért akarsz kevesebb lenni önmagadnál? Nézz fölfel!

Nem csak a Napba, de azon is túl! A vágyaid horizontjába. A beteljesülésbe. Végtelen a vágyad, tehát a Végtelenre. Érted-e már, hogy vágyad lázát nincs semmi véges, ami hűtse? Gödör vize a tengert be nem tölti. Érted-e már, miért nincsen út számodra Városon, Palotán, Bársonyon, Ambrózián és Nektáron keresztül? Érted-e már, hogy szájalmasan szegény, aki itt gazdagodásból akar gazdag lenni? Látod-e ennek az útnak sötét reménytelenségét? Ugye, nem tudtad, hogy mit beszéltél? Hogy örült és ostoba dolog hinni a "haladásban"? Abban, hogy e „haladás”, gazdagodás, életszínvonal gazdaggá teheti az embert? Micsoda paródiája ez a hitnek! A kétségbeesés hite! Mert hinni valamiben mindenképpen kell! Ha másban nem, hát a lehetetlenben. Hogy végtelen vágyat megenyhít valamikor a véges. Hogy Isten-igényt kielégíthet valaha is, ami kevesebb nála. Ugye érted már, hogy nem a haladás az üdvösséged? Hogy ebben a haladás-üdvösségben reménykedni mint boldogságban, reménytelen. Mert millió végtelen vágyú ember ront neki a végesnek, egynek is kevés volna, hát még mikor milliók rohannak. Az egymást marás féktelen harca, amely pusztít és öl, hogyan szülhetne boldogságot benned?! Nézz már bátrabban az én rágott jászlamra! Lásd megsimogatom! Ez nem fog boldogtalanságot okozni senkinek. Ezért nem fog vér folyni, mint a paloták birtoklásáért. Nem fogja ezt elirigyelni senki sem a másiktól. Nem fog gyűlöletet szülni. Gyűlöletet, amely öl, pusztít, és mindenkit

szegénnyé tesz. Nem jön ki a te gazdagodni vágyódásodból, nem születik meg az a valami, ami nélkül nincs gazdagság. Valami, ami én vagyok. Vagyok, akár itt a jászolban, akár a Szentháromságban. Ennek a nyomorúságában és annak a fölségében. Valami, aminél nem nagyobb az Isten sem, mert az Isten maga is az. Nem jön ki belőle az egyetlen boldogító: a Szeretet!

Mert téged nem boldogíthat más, csak én. Csak én, a Szeretet Istene, az egyedül gazdag, a mindent bíró. Én, aki a Végtelen vagyok. S aki mégis odahagytam a végtelen Isten alakját, s eljöttem közétek a végesnek, az ember alakjában. Én, a gazdag, aki mégis kiüresítette magát, hogy csak ez az istálló jusson cserébe a mennyért. Én, az Úr, a hatalmas, aki szolga lettem. Elemek, és hideg kiszolgáltatottja, és rászorulója az állat melegének... Én, akinek semmi sem hiányzik, mert minden az enyém. Érted már, hogy miért vagyok számodra én az egyetlen lehetőség? Miért csak erre nyílik számodra út a boldogság felé? Látod-e már, hogy csak erre nyílik, ami hozzád méltó, s a vágyad kielégítő? Ha bársonyban jársz, és palotában hálsz, mit csinálsz a vágyaddal? Amikor már nincsen bársonyabb, és nincsen palotább, végtelen vágyad merre viszed? De lásd, ez a szalma, ez a koldusi hely nem ilyen ügyefogyott. Ha mosolyogsz a testvéreidre, ha odaadod köntösöd felét, ha sírsz inkább, de maradsz a hidegben, hogy másnak melege legyen,... ha itt a jászolom tövén megtanulod az én végtelenségemet, a szerzés helyett az ajándékozást tőlem, kitarul előtted a világ s a végtelen.

Itt nem lesz hóhérod a vágy. Itt nem kell megállnod szerényen, magad mérsékelvén. Itt nem kell félned csömörtől, itt nem fogysz ki soha, itt adhatod azt, aminél többet adni nem lehet: egész önmagad. S meg nem állíthatnak, meg sem zavarhatnak. Egyetlen, amit tehetnek, hogy meggyorsítják a mindent odaadásod. Mint ahogy meggyorsítják majd az enyémet is... nem messzebb, csak ott, fönna hegyen, Jeruzsálemben, a Golgotán. Ki állíthat meg? Senki! Ki szakíthat el azoktól, akiknek oda akarsz adni mindenedet, magadat egészen és telhetetlenül? Senki! Ahogy a szerzés végtelen vágya szembeállít mindenkivel, úgy fog az adás végtelen vágya összefűzni mindenkivel. Így fog megszületni a gyűlölet s a közöny végtelen magánya helyett a mindent adásból az egység, az eggyé levés, a közösség... egymást boldogító melege a szeretetnek. A szeretetnek, aki én magam vagyok. Látod, én vagyok a te boldogságod. Jól megérezted, mikor szalmám, jászlam és nyomorúságom ellenére sem szaladtál el tőlem.

S most már talán érted egészen, hogy miért jöttem így? Ilyen szegényen, ilyen kifosztottan. Lásd, számomra semmi sincsen, amit magamévá kellene tennem, hiszen minden az enyém. Ez az én boldogságom, az Isten boldogsága. S téged úgy teremtettek meg a magam mintájára, testvéremnek, hogy neked is csak ez lehessen a boldogságod. Azért nem tettem ki a táblát, hogy vételkényszer nélkül. A boldogságod, azaz léted legfőbb belső mozgatóereje kényszerít, hogy belenézz a szemembe. S azért nézek úgy rád, hogy jönnöd kell utánam. Barlangba és istállóba, föld határáig és keresztfára mindenütt utánam. Ahova hívlak. És közben kifosztalak. Egészen, vagy majdnem egészen. Ha nagyon hű leszel, alighanem egészen kifosztalak, mert csak így lehetsz gazdag. Csak így lehet a tied az, amire vágyol, aminél kevesebb ki nem elégít: a Minden.

Látod, ezért jöttem a szegényekhez. Ezért nem a gazdagokhoz, mert míg el nem kezdenek szegények lenni, szép sorjában odaadni mindenüket, amire nincs szükségük a továbbadáshoz, addig meg nem értenek engem. Ezért nem is megyek hozzájuk, csak hozzátok, akik akartok szegények lenni. Ezért jöttem a barlangba, az istállóba, ezért fekszem a jászolban. Miért? Hogy téged boldoggá tegyelek. Mert ez az Isten boldogsága is: másokat boldoggá tenni. Ez a tiéd is, és ezt bársonyból, palotából nem, ezt csak ebből a jászolból tudom elmondani neked. Ne félj tehát! Azt hoztam, amit vártál, örömet, boldogságot.